

شناسایی عوامل بازگشت داعش به عراق

به قلم مایکل نایتز (/fa/experts/maykl-naytz-0/)

۱۵ اکتبر ۲۰۱۹

همچنین دست‌یافتنی به

(English (/policy-analysis/signposts-islamic-state-comeback-iraq

العربية (/ar/policy-analysis/mwshrat-hwl-zhwr-tnym-aldwit-alamlamyt-mn-jdyd-fy-araq/)

درباره نویسنده

مایکل نایتز (/fa/experts/maykl-naytz-0/)

مایکل نایتز یکی از همکاران ارشد انستیتو واشنگتن و متخصص امور نظامی و امنیتی عراق، ایران، یمن و کشورهای عربی خلیج است.

دکتر نایتز بارها عراق، یمن و کشورهای خلیج فارس سفر کرده و به طور منظم در خصوص سیاست‌گذاری‌های دولت ایالات متحده، کمیته‌های کنگره و افسران نظامی آمریکا در امور امنیتی منطقه،

تحلیل کوتاه

با وجود لطمه‌های ناشی از خروج ایالات متحده از سوریه عوامل اصلی خیزش دوباره داعش در عراق می‌تواند با درگیر شدن نیروی محلی آمریکا مهار شود امری که در حال حاضر حیاتی‌تر از قبل است

عدم قطعیت آشکاری که در مورد آینده عملیات ضدتروریستی در شمال شرقی سوریه وجود دارد ترس‌های قابل فهم از بازگشت دوباره داعش به عراق را افزایش می‌دهد. با این حال تجدید حیات داعش در سال ۲۰۱۱-۲۰۱۴ تا حدی ناشی از هرچیز و هرچیز شرایط جنگی حاکم بر سوریه بود و حالا سرکوب این گروه در ماه‌های آینده با توجه به عقب‌نشینی ایالات متحده از سوریه

<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/trumps-troop-withdrawal-gives-turkey-access-to->

<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/turkeys-syria->

[incursion-what-spurred-it-and-whats-next](https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/incursion-what-spurred-it-and-whats-next) و حمله ترکیه (syriaand-isis-space-to-rebu

به این کشور با چالش‌های بسیار جدی روبرو خواهد بود. تجدید حیات داعش در عراق

اجتناب‌ناپذیر است با این حال عوامل مختلفی در داخل این کشور در کار است و ایالات متحده هنوز هم برای رهبری حمایت بین‌المللی از

اقدامات ضدتروریستی بغداد موقعیت مناسبی دارد با این وجود واشنگتن اگر بخواهد از شورش فاجعه‌بار دیگری جلوگیری کند باید

درگیر این وضعیت بماند و با فوریت به مشکلات جدید توجه کند.

امکان ظهور مجدد عوامل گذشته

زمانی که داعش در سال ۲۰۱۱ با قدرت به موقعیت مسلط خود بازگشت سه عامل از چهار عامل محرک اصلی در عراق عوامل داخلی بودند و ارتباطی با سوریه نداشتند. البته عامل سوریه خودش به تنهایی عامل محرک مهمی بود: حضور داعش در آنجا یک پناهگاه امن ایجاد می‌کرد که زمینی برای آموزش عملیات تروریستی و مسیری برای جذب نیروهای خارجی از طریق فرودگاه‌های ترکیه و منبعی برای تسلیحات نظامی بود و در اصل نیرویی را پرورش داد که حریم مرزی را شکست و به شمال عراق حمله کرد. هرچند موفقیت گسترده داعش در عراق به سه عامل دیگر وابسته بود:

آمادگی اهل سنت برای قیام مسلحانه عرب‌های سنی در شمال و غرب عراق به دلیل سیاست‌های فرقه‌گرایانه نوری المالکی

نخست‌وزیر شیعه عراق در سال ۲۰۱۱ دست به شورش زدند. جنبش اعتراضی قدرتمند سنی بیانگر آمادگی آنان برای قیام مسلحانه بود.

هنگامی که داعش نیروهای دولت عراق را در میدان نبرد شکست داد مردم سنی این مناطق در ابتدا مردد بودند در حالی که نخبگان اهل سنت در مناطق تحت کنترل داعش نتایج نبرد را فرصتی برای خود می‌شمردند.

سیاسی کردن رهبری نظامی هنگامی که داعش تا چهل مایلی پایتخت عراق پیشروی کرد و در ژانویه سال ۲۰۱۴ موفق به تصرف فلوجه شد با هیچ واکنش نظامی روبه‌رو نشد پنج ماه بعد که موصل را تصرف کرد شش بخش عراق و شمار زیادی از نیروهای پلیس محلی در کمتر از یک هفته از هم پاشیدند این شکست‌های تحقیرآمیز را می‌توان نتیجه ضعف مداوم فرماندهی نظامی عراق دانست که دولت مالکی و احزاب شیعه حامی آن به جای افراد حرفه‌ای شایسته رفقای سیاسی فاسدشان را در آن به کار گماشته بودند.

خروج ایالات متحده با خروج نیروهای نظامی ایالات متحده از عراق در نوامبر ۲۰۱۱ یکی از نیروهای اصلی پشتیبان در مبارزه با داعش حذف شد با این خروج اولاً هیچ راهی برای واشنگتن باقی نماند تا فرماندهی نظامی فاسد عراق را -که فوراً بعد از خروج نیروهای آمریکا پست‌های فرماندهی را در دست گرفتند- نظارت یا اصلاح کند در ثانی عدم حضور مشاوران ایالات متحده باعث شد پشتیبانی آموزشی و لجستیکی از نیروهای امنیتی عراق به سرعت از کار بیفتد سومین نکته این بود که وقتی دولت‌های عراق و آمریکا امکان سنجش دقیق میزان فعالیت‌های داعش را از طریق جمع‌آوری اطلاعات گسترده میدانی از دست دادند خودفریبی کردند و به این باور رسیدند که کار داعش پایان یافته است چهارمین نکته هم این که پس از خروج نیروی ویژه و اطلاعاتی آمریکا شکار رهبران داعش و نابود کردن کارگاه‌های نصب بمب روی خودروها متوقف شد و حملات مرگبار شهری با تلفات زیاد در سال ۲۰۱۲-۲۰۱۴ شدت گرفت.

وضعیت از سال ۲۰۱۴ چه تغییری کرده

خوشبختانه هیچکدام از این عوامل دوباره در عراق فعال نشده حداقل نه تا حدی که پنج سال پیش جریان داشته است شاید مهمترین آن عوامل این است که نسل کنونی بزرگسالان عرب سنی اساساً از قیام مسلحانه دست کشیده‌اند به نظر نمی‌رسد که آنها درگیر جذب نیرو برای عوامل باقیمانده داعش در عراق باشند حتی تظاهرات اخیر شیعیان (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/as-protests-explode-iraq-must-get-serious-about-reform>) در نقاط مختلف کشور اهل سنت را به سمت آشوب‌های بزرگ سوق نداده است شهروندان سنی دیده‌اند که داعش در زمان حکمرانی‌اش بر محلات آنها چه کرده است: روش‌های این گروه بی‌رحمانه و دیکتاتورمآب بوده و در نهایت قادر به دفاع از سنی‌ها در برابر هجوم نهایی شبه‌نظامیان شیعه و ویرانی‌های ناشی از جنگ نبوده است از آن زمان سنی‌ها هر توافقی با شبه‌نظامیان یا نیروهای دولتی کرده‌اند صرفاً با این هدف بوده که بتوانند در دهکده‌های خود مجدداً مستقر شوند و مردان آنها در یگان‌های محلی دفاع-از-خود خدمت کنند داعش هنوز صاحب انبارهای تسلیحاتی بزرگی در عراق است (به عنوان مثال تعداد زیادی جلیقه انتحاری هر ماهه توسط نیروهای امنیتی یافت می‌شود) اما به نظر می‌رسد که این گروه قادر به جذب نیروهای مورد نیاز برای استفاده از این سلاح‌ها و یا ایجاد شورش جدی نیست.

با این حال برخی از عوامل محرک گذشته به دلیل اشتباه محاسباتی می‌تواند دوباره فعال شود و عوامل محرک جدید نیز نگرانی‌های جدی بیافریند نگران‌کننده‌ترین عامل روشی است که جناح‌های سیاسی با تکیه بر آن امنیت ملی را تخریب می‌کنند مثلاً با اقداماتی نظیر تقویت قدرت شبه‌نظامیان فرقه‌گرا تحت پوشش نیروهای بسیج مردمی (حشد شعبی). این گرایش‌ها در صورتی که کنترل نشود زیاد می‌شود و در نهایت باعث خیزش مجدد داعش خواهد شد دو نشانه نگران‌کننده پیشاپیش مشهود است:

بغداد دوباره در حال تضعیف فرماندهی نظامی خود است دولت عراق تحت تأثیر جناح‌های پارلمانی شیعه و طرفدار ایران مانند سازمان بدر اخیراً اقداماتی انجام داده که تهدیدی برای تضعیف ارتش این کشور به حساب می‌آید به عنوان مثال رهبران شبه‌نظامی در حذب چندین نفر از فرماندهان نظامی یا سابقه (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/helping-iraq>) نقش داشته‌اند از جمله حذف سرلشکر عبدالوهاب آل سعیدی از سرویس ضدتروریسم و سرلشکر محمود خلف الفلاحی از ستاد فرماندهی عملیات انبار در همین حال مؤثرترین نیروهای ارتش و ضدتروریسم کشور شاهد تنزل تدریجی بودجه و موقعیت سیاسی خود به نفع شبه‌نظامیان تحت حمایت ایران هستند

نیروهای ائتلاف در قیدوبند قرار می‌گیرند. کارگروه عملیات مشترک «راه‌حل دایمی» تحت رهبری ایالات متحده (CJTF-OIR) توانسته است شماری از توفان‌های سیاسی را در عراق مهار کند و به نظر می‌رسد که بغداد دریافت است که حذف همکاری بین‌المللی می‌تواند این کشور را به مسیر ویرانگر سال‌های ۲۰۱۱-۲۰۱۴ برگرداند در عین حال این کارگروه تحت محدودیت‌های روزافزون قرار می‌گیرد که کارایی‌اش را محدود می‌سازد: شبه‌نظامیان تحت حمایت ایران از حملات راکتی و تهدید به آدم‌ربایی برای ایجاد فضایی خصمانه از نظر حفاظتی در قبال مشاوران کارگروه یادشده استفاده کرده‌اند سیاستمداران تحت حمایت ایران هم تلاش کرده‌اند تا ارتباط میان این کارگروه و «نیروهای بسیج عشایری» سنی تحت حمایت آمریکا را که در پرتنش‌ترین مناطق عملیاتی داعش مستقرند قطع کنند نیروهای ائتلاف به دلیل محدودیت‌های بیش از حد در فضای هوایی برای به پرواز درآوردن پهپادها و ارائه پشتیبانی هوایی مشکل دارند که این مشکل را هم عوامل ایران در عراق به وجود آورده‌اند

خروج ایالات متحده از سوریه یک تحول بسیار منفی است که واشنگتن را مجبور می‌کند که تلاش‌هایش را در عراق دو برابر کند. در سال ۲۰۱۱ خروج آمریکا راه را برای بغداد باز کرد تا فرماندهی نظامی کشور را به طور جدی تضعیف سازد و نیروهای مسلح خود را توخالی کند و جمعیت سنی عراق را به سمت قیام سوق دهد. این اتفاق دوباره هم خواهد افتاد اگر واشنگتن همچنان به کاهش نیروهای خود فکر کند یا نتواند تمایلات دردرس‌سازی را که در بالا توضیح داده شد مهار کند. عراق اکنون بیش از هر زمان دیگری به کارگروه مشترک «راه‌حل دایمی» نیازمند است و ائتلاف تحت رهبری ایالات متحده اگر بخواهد به هدف اصلی خود برسد که جلوگیری از ظهور دوباره داعش است به یک شریک شایسته عراقی نیازمند است. این ائتلاف برای حرکت به جلو باید بر الزامات زیر تمرکز کند:

جلوگیری از خیزش‌های جدید اهل سنت با گذشت زمان بیهوشی و فرزندانی تروریست‌های داعش ممکن است تصمیم بگیرند که به جنگجویان باقیمانده داعش بپیوندند و همراه با آنها هسته‌های یک خیزش جدید را به وجود آورند. ایالات متحده و شرکای بزرگ ائتلاف می‌توانند با فشار آوردن به دولت عراق برای انجام کارهای زیر مانع از تجدید حیات داعش شوند:

- استخدام دائم نیروهای جدید سنی در نیروهای امنیتی محلی و تامین بخشی از این نیرو از طریق جدا کردن شبه‌نظامیان سنی از نیروهای حشد شعبی
 - استفاده از نیروهای نظامی حرفه‌ای در همه نیروهای امنیتی که در مناطق سنی‌نشین خدمت می‌کنند
 - برقراری نظام سختگیرانه‌تر فرماندهی و کنترل بر همه شبه‌نظامیان
 - تسریع اسکان مجدد اعراب اهل سنت در مناطق زادگاه‌شان
 - آزاد کردن صدها نفر از سنی‌هایی که به طور غیرقانونی بازداشت شده‌اند از جمله کسانی که توسط کتائب حزب‌الله گروه تروریستی تحت حمایت ایران ربوده شده و در پایگاه جُرف الصخر در خارج از بغداد
- (<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/militias-are-threatening-public-safety-in-iraq>) نگهداری می‌شوند.

محافظت از نهادهای نظامی عراق ائتلاف باید ارتش عراق و سرویس ضدتروریسم حمایت کند و به بغداد فشار آورد تا آنها را از نظر بودجه یا سطوح فرماندهی تضعیف نکند. کارگروه عملیاتی مشترک ارائه‌دهنده مساعدت امنیتی بزرگی به عراق است و باید یکصدا و صریح حرف بزند تا مطمئن شود که جناح‌های سیاسی تحت حمایت ایران این مساعدت را در بودجه سال ۲۰۲۰ به انحراف نمی‌کشاند یا از طریق دیگری توانمندی نیروهای اصلی امنیتی را از بین نمی‌برند. مقامات رسمی ائتلاف همچنین باید عراق را ترغیب کنند که نیروهای مرزی عراق و سوریه را از غیرشبه‌نظامیان برگزینند و همه شبه‌نظامیان را تحت یک ساختار فرماندهی واحد قرار دهند که با مدیریت افسران دوره‌دیده در دانشکده‌های نظامی اداره شود و تعهد وطن‌پرستانه مشخصی به عراق داشته باشند و نه به شبه‌نظامیان یا احزاب سیاسی.

محافظت از کارگروه مشترک عملیاتی تنها عاملی که بین بغداد و یک کارزار بمب‌گذاری‌های شهری حائل شده تلاش‌های ضدتروریستی تحت حمایت ایالات متحده است که توسط نیروهای ارتش حرفه‌ای عراق انجام می‌شود. رهبران ارشد عراق و نیروهای ائتلاف باید به شبه‌نظامیان در مورد تهدید مشاوران کارگروه مشترک عملیاتی هشدار دهند و مرتباً به آنها یادآوری کنند که مشاوران خارجی اساساً حق دفاع از خود را دارا هستند و در صورت لزوم آن را با قدرت اعمال می‌کنند. در نهایت دولت‌های ائتلاف باید با فوریت و به طور جمعی به عراق فشار آورند تا دوباره امکان دسترسی آنها را به نیروهای بسیج عشایری اهل سنت فراهم کند و محدودیت‌های حریم هوایی را برطرف سازد.

*مایکل نایتز هموند ارشد انستیتو واشنگتن است. او بین سال‌های ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۴ به طور گسترده با دولت آمریکا در زمینه ارائه مدارک مستدل درباره ظهور دوباره داعش همکاری داشته است. ❖

BRIEF ANALYSIS

Bennett's Bahrain Visit Further Invigorates Israel-Gulf Diplomacy

أوربة ٢٠٢٢ ١٤

◆
Simon Henderson

[\(/policy-analysis/bennetts-bahrain-visit-further-invigorates-israel-gulf-diplomacy\)](#)

BRIEF ANALYSIS

Libya's Renewed Legitimacy Crisis

أوربة ٢٠٢٢ ١٤

◆
Ben Fishman

[\(/policy-analysis/libyas-renewed-legitimacy-crisis\)](#)

BRIEF ANALYSIS

The UAE Formally Ceases to be a Tax-Free Haven

أوربة ٢٠٢٢ ١٤

◆
Sana Quadri ,
Hamdullah Baycar

[\(/policy-analysis/uae-formally-ceases-be-tax-free-haven\)](#)

TOPICS

[\(/policy-analysis/dmkrazy-w-aslah/\)](#) دمكراسى و اصلاح

[\(/policy-analysis/rb-w-aslam-syasy/\)](#) عرب و اسلام سياسى

[\(/policy-analysis/trwrysm/\)](#) تروريسم

[\(/policy-analysis/nzamy-w-amnyty/\)](#) نظامى و امنيتى

REGIONS & COUNTRIES

[\(/policy-analysis/raq/\)](#) عراق

